

Simon Robič (1824–1897)

– srčni naravoslovec

Besedilo: Špela Pungaršek, Mojca Jernejc Kodrič, Tea Knapič, Matija Križnar in Simona Strgulc Krajšek

Letos mineva 200 let od rojstva Simona Robiča, duhovnika in naravoslovca, ki je v drugi polovici 19. stoletja zbiral in preučeval fosile, kamnine, mahove, lišaje, glive, polže, hrošče in druge nevretenčarje, raziskoval jame ter zbiral in prepariral ptice, sesalce in kače. Zavzemal se je tudi za rabo slovenščine v naravoslovju in med prvimi predlagal ustanovitev slovenske planinske organizacije. O sebi je zapisal: »[...] vedno nemiren, kedar sem doma, vesel le, kedar sem na prostem pod milem bogom, nikjer pa popolnoma zadovoljen, ker nenasitljivo srce moje povsod čuti neko mi nerazumno praznoto, in mislim, da pred ne bo mirno, dokler ne bo v hladnem grobu počivalo. Ravno zato si iščem vedrenja v čudo polni mili naravi in ako le morem, jo iz dolgočasne sobice svojega stanovanja kam potegnem.«

Prirodoslovec. (S. Robič.)

Robič je ob svoji portretni fotografiji med drugim leta 1895 zapisal: »Dal sem se fotografirati, ko sem služboval v Borovnici, in takrat, kakor vidite, sem bil še čvrst dečko, a sedaj sem že skremžan starec. Na fotografiji vidite embleme, kažoč, s čim sem se takrat pečal v naziru prirodoslovja. Pri levi nogi na tleh leži nagačena lisica, zgorej na mizi stoji nagačen sokol*, poleg njega je okostje ptičev, na mizi polž in žužek; na desni strani pa posoda s cveticami, kar predočuje rastlinstvo ali botaniko ... Pisano 8. dne vinotoka I. 1895.« (vir: Dom in svet, 1897,10/9:257, 288) (*opomba: dejansko gre za preparat kanje)

Simon Robič se je rodil 11. 2. 1824 v Kranjski Gori. Že v mladosti se je zanimal za fosile in rastline. Gimnazijo je obiskoval v Ljubljani in še kot dijak začel prepisovati in prepisovati nemški učbenik za botaniko, ki je obsegal kar 375 strani in okoli 500 ilustracij. Delo je končal šele po šestih letih, ko je v Ljubljani dokončal študij bogoslužja. Kot duhovnik je delal v Metliki, Loškem Potoku, Dobu, Predddvoru, Borovnici, Šenčurju, na Olševku in na koncu najdlje ostal na Šenturški Gori, kjer je tudi pokopan. Umrli je 7. 3. 1897.

Robič je poznal vsaj deset vodoravnih jam, ki jih je pogosto obiskoval in v njih raziskoval tako fosilne ostanke živali kot tudi še živečo jamsko favno. V Mokriški jami je tako našel lobanjo jamskega medveda (*Ursus spelaeus*) in jo poslal tedanjemu kustosu Deželnega muzeja za Kranjsko Karlu Dežmanu (1821–1889). Še danes jo hrani Prirodoslovni muzej Slovenije, kjer se nahaja večina Robičevih zbirk (sl. A). Med njimi je tudi paleontološka zbirka z več kot tristo primerki fosilov. V okolici Moravč je Robič zbiral fosilne zobe morskih psov, našel pa je tudi miocensko rakovico *Tasadia carniolica*, ki jo je leta 1884 kot novo vrsto po Robičevih primerkih opisal dunajski paleontolog Alexander Bittner (1850–1902). Leta 2008 so paleontologi v Tunjškem gričevju odkrili ostanek miocenskega kačjega pastirja in ga v čast Robiču imenovali *Sloveniatrum robici*.

Robičevo prirodopisno delovanje je bilo prvotno osredotočeno na jame in jamsko favno, deloma na botaniko. Iz pisem lahko preberemo, da se je posvetil predvsem hroščem. Hrošče v jamah je nabiral z roko ali pa je nastavljal stekleničke s pastmi, ki jih je redno pregledoval. Zelo si je želel kupiti podoben pribor in literaturo, kot jo je videl pri drugih entomologih, a denarja mu je zmeraj primanjkovalo. Zaradi pomanjkanja ustrezne literature se je pri določanju posameznih primerkov hroščev povezoval z domačimi in tujimi strokovnjaki, kot so Jožef Stussiner (1850–1917), Gustav Joseph (1828–1891) ter Josef Müller (1880–1964). Kasneje se je zanimal predvsem za polže: »Polži, te nesrečne mrcine – ti gumpci [...]« Tudi pri urejanju in determinaciji malakološkega materiala

Lobanja jamskega medveda (*Ursus spelaeus*) iz Mokriške jame, ki jo je našel Robič. (foto: Matija Križnar)

je bil v tesnem stiku s tujimi strokovnjaki. Pogosto je komuniciral z znanstveniki z Dunaja, kjer je njegov malakološki material večinoma določal Emil Marenzeller (1845–1918).

Po Robiču je bila poimenovana vrsta jamskega hrošča *Ceuthmonocharis robici* (sl. B), ki ga je odkril v jami Ihanšici pri Ihanu. Kot malakolog je odkril deset novih vrst mehkužcev, od katerih se jih pet imenuje po njem, ter na Kranjskem živečo vrsto školjke z biserom.

Bil je izredno vesel, ko so po njem imenovali polža brez hišice »Amalia Robiči«, ki ima danes znanstveno ime *Tandonia robici*. O najdbi nove vrste, ki nosi slovensko ime robičev grebenar, je poročal v tedanjih *Novicah*, a ni povedal, da je poimenovana po njem, zapisal je le: »[...] poročili so to Amalijo z nekim polžarjem, ki se ne sme ženiti.« Njegovi primerki so se ohranili v Prirodoslovnem muzeju Slovenije, kjer so bili v preteklosti razporejeni v druge zbirke in niso ločeni kot samostojna enota.

Prepariral je tudi ptice, sesalce in kače. Njegovi skeleti ptic so še danes na ogled

B

C

Jamski hrošč *Ceuthmonocharis robici*, poimenovan po Simonu Robiču, ki ga je prvi našel v jami Ihanšica (B), ter entomološka škatla, v kateri najdemo tudi hrošče iz Robičeve zbirke (C). (foto: Tea Knapič)

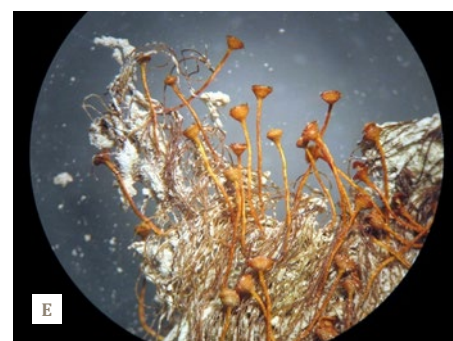
D

Skelet zelenonoge tukalice (*Gallinula chloropus*) iz ornitološke zbirke Prirodoslovnega muzeja Slovenije, ki ga je prepariral Robič. (foto: Ciril Mlinar Cic)

na stalni razstavi v Prirodoslovnem muzeju Slovenije (sl. D). Bil je kritičen do pobijanja nestrupenih kač, strupene pa naj bi »gojil« kar v trnovju na svojem vrtu za župniščem in jih shranjene v alkoholu nudil učiteljem: »Nestrupenih kač si pač lahko nalovi vsak učitelj sam, ker ni se mu bati kakega zla. [...] S strupenimi modrasi pa rad postrežem jaz vsakemu, kdor jih poželi imeti in jih noče sam loviti.«

Čeprav se je Robič sprva zanimal tudi za cvetnice in v odkup ponujal celo svoj herbarij planinskih rastlin, se je kasneje povsem posvetil necvetnicam in glivam,

oz. tajnocvetkam, kot jih je sam imenoval. Vneto je zbiral mahove, a za njihovo določanje ni imel primerne opreme in literature. Zato je sprva za pomoč pri določanju prosil Karla Dežmana, nato pa si je kar sam iz več leč izdelal mikroskop. Bil je v stikih z vodilnima strokovnjakoma za mahove – Johannom Broidlerjem (1828–1913) in Jacobom Juratzko (1821–1878). Ko je Robič v dobljškem jarku našel še neznan mah in ga poslal Zoološko-botaničnemu društvu na Dunaj, sta Broidler in Beck rastlino opisala kot novo vrsto novega rodu iz družine Seligeriaceae in jo imenovala po kranjski – *Trochobryum*

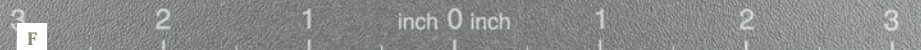
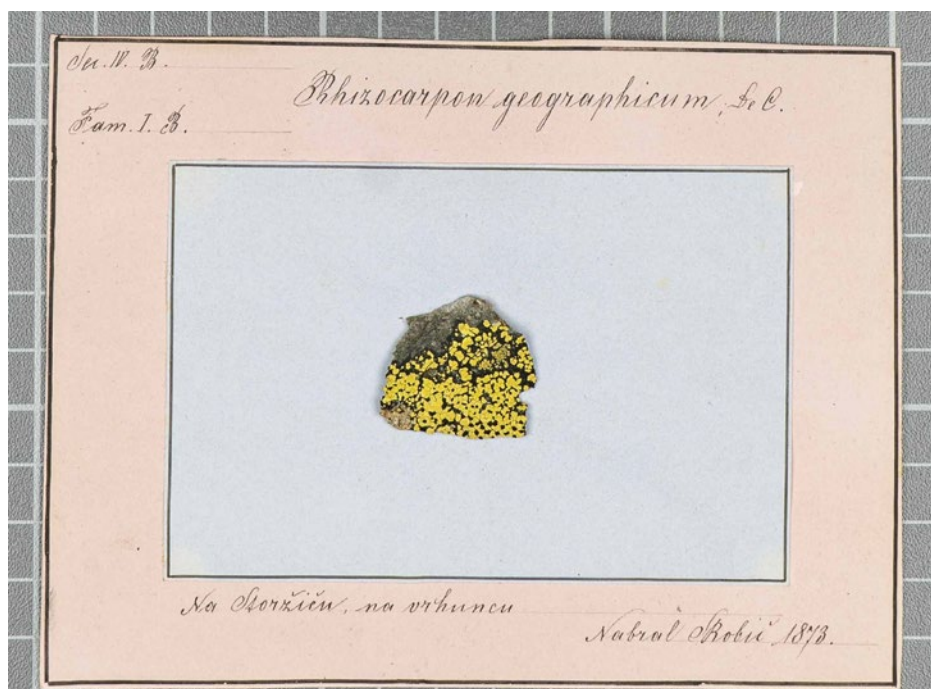
E

V dobljškem jarku je Robič našel mah, ki so ga opisali kot novo vrsto in poimenovali po Kranjski – *Trochobryum carniolicum* (danes *Seligeria carniolica*). Na fotografiji je nabirek iz Robičevega herbarija, shranjen v Herbariju LJU. (foto: Andrej Martinčič)

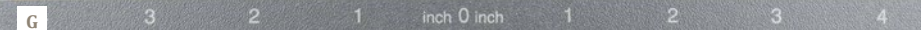
carniolicum (danes *Seligeria carniolica*; sl. E). Robiča je Broidler celo obiskal in skupaj sta jo iz Kranjske Gore mahnila čez Vršič v Trento ter od tam čez Luknjo nazaj v Vrata in Mojstrano, med potjo pa nabirala material za v botanično škatlo. Robičev herbarij mahov se danes nahaja v Herbariju Univerze v Ljubljani (LJU), njegov album mahov s 103 vrstami pa je shranjen v herbariju Prirodoslovnega muzeja Slovenije (LJM).

Poleg mahov je bil Robič navdušen zbiralec lišajev (sl. F) in mikromicet – gliv, ki tvorijo mikroskopsko majhne trosnjake. Večinoma gre za rje in sneti, ki zajedajo rastline. Robič jih je zbral in uredil v herbarijski obliki (sl. G) in kot zbirko gliv v vžigaličnih škatlicah (sl. H). Med temi primerki se nahaja tudi gliva *Leptopshaeria rhemiana*, ki jo je Robič prvi opazil na odmrlih listih navadnega bodičnika (*Drypis spinosa*; sl. I), ki ga je opazoval na Grohatu pri Stranjah, kar je torej klasično nahajališče glive. Slednjo je pokazal svojemu prijatelju Wilhelmu Vossu (1849–1895), ki jo je spoznal za novo vrsto in poimenoval po nemškem mikologu Henrichu Rehmu (1828–1916). Robič je našel še štiri vrste gliv, ki jih je kot nove vrste za znanost opisal Voss, dve od njih je poimenoval po Robiču: *Aecidium robicii*, ki zajeda kranjski in veliki zali kobulček (*Astrantia carniolica* in *A. major*), in vrsto *Caeoma betonicae*, ki zajeda Jacquinov čistec (*Betonica alopecurus*). Neznane vrste gliv je Robič pošiljal tudi Rehmu, ki je nekatere poimenoval po Kranjski: vrsto *Stictophacidium carniolicum* je Robič opazil na lubju rumenega dreva (*Cornus mas*) na župnijskem vrtu, tudi glivo *Micropeltis carniolica* (danes *Ceramothyrium carniolicum*), ki zajeda okroglostno zelenko (*Pyrola rotundifolia*), je Robič prvi opazil na Šenturški Gori, ki je postala klasično nahajališče obeh omenjenih gliv.

Vneto je zagovarjal rabo slovenščine, tudi v naravoslovju. Čeprav je sprva dobro

Robičeva zbirka lišajev, ki jo hrani Prirodoslovni muzej Slovenije, obsega okoli 250 primerkov. Na fotografiji je zemljevidni skorjavec (*Rhisocarpon geographicum*), ki ga je Robič nabral leta 1873 na Storžiču. (foto: David Kunc)

Del Robičeve zbirke gliv je v obliki herbarijskih pol, kjer sta na etiketi navedeni tako gostiteljska rastlina kot gliva. V muzeju je ohranjenih okoli dvesto primerkov, ki jih je Robič nabral večinoma na Šenturški Gori in v bližnji okolici, nekaj pa jih je s planine Osrednek. Med rastlinami sta v zbirki tudi dva primerka Wulfenovega jegliča (*Primula wulfeniana*) z glivama *Aecidium primulae* in *Uromyces primulae* (danes obe vrsti pripadata taksonu *Puccinia primulae*), pri katerih je Robič dopisal, da ju je na Kranjskem prvi našel prav on. (foto: Monika Poklukar)

sodeloval s Karlom Dežmanom, mu nosil netopirje, kače in mahove, je prav zaradi rabe slovenščine v članku o naravi Borovnice z njim prišel v spor. Dežman je menil, da bi morali takšne članke pisati v nemščini: »Ah, dajte no, kdo pa bo bral slovenščino!« Mnenja sta si naravoslovca izmenjala kar preko časopisnih

člankov. Dežman je Robiča označil za naravoslovnega mučenika, Robič pa mu ni ostal dolžan. Svoj zapis je zaključil z besedami: »Al gospodine Deschmann! Vse Vaše oviranje in zaviranje je zastoj – Slovenec živi in hoče živeti in kaže to z delovanjem svojim čedalje bolj vsako leto. Zavirajte narodno delovanje kakor koli: zadnja ura

Del Robičeve zbirke gliv je urejen v približno šeststo vžigaličnih škatlic, ki so razporejene v deset nizkih škatel. (foto: Ciril Mlinar Cic)

Ko je bival na Šenturški Gori, je Robič pogosto zahajal v gore. Povzpел se je na Kalški greben, Veliko planino in Storžič, večkrat je bil na Grintovcu. Na enem izmed svojih potovanj je našel tudi novo nahajališče navadnega bodičnika (*Drypis spinosa*) v Kamniško-Savinjskih Alpah – v Roblekovem kotu v bližini doline Kokre. Sicer bodičnik v naših Alpah doseže svojo severno mejo razširjenosti, bolj pogost je na grušču na krasu, v Dinaridih in ob Jadranski obali. (foto: Klemen Završnik)

vam kljenka! Slovenci hočejo slovstvo svoje emancipirati nemške more.«

Svoje zbirke je Robič podaril številnim šolam v Sloveniji za izobraževalne namene, nekatere pa je nudil tudi za odkup. V Novicah je že leta 1862 objavil oglas, v katerem je zapisal: »Ker me tako pagosto, dalječ in na vedno slabše službe potiskajo, sem primoran svojo lepo naravoslovno naberkoprodati, ktera obsega: okoli 100 dobro napravljenih (prepariranih) tičev iz mnogo plemen, nekaj čveteronogatih živali, 30 krasnih tičjih hrodjev ali škeletov, blizo 4000 žužkov ali kebrčkov skorej iz vseh plemen; nekaj muh, metuljev, kobilic in polževih hišic in precej obširni herbar zlasti planinskih cvetlic.« Želel si je, da bi njegove najlepše zbirke končale v Deželnem muzeju za Kranjsko, kar se je dejansko zgodilo. Muzej je njegove zbirke po sklepu deželnega odbora 28. aprila 1893 odkupil za 1.500 goldinarjev, ki pa jih je Robič namenil za svoj dijaški sklad, s katerim je želel revnejšim otrokom omogočiti šolanje. Danes je večina Robičevih naravoslovnih zbirk varno shranjena v Prirodoslovnem muzeju Slovenije, enem od naslednikov Deželnega muzeja za Kranjsko. ☘